

Kimmoisa yhteiskunta, kestävä hyvinvoinnin kasvu

Maailman muutosnopeus on kasvanut. Muutokset eivät noudata totuttuja rajoja; ilmastonmuutos vaikuttaa koko maapalloon, globalisaatio kaikkiin kansantalouksiin, teknologian kehitys kaikkiin toimialoihin. Osaa muutoksista emme pysty ennakoimaan, toiset ovat trendinomaisia. Yksi länsimaiden kilpailukyvyyn kannalta tärkeimmistä ilmiöistä on talouskasvun painopisteen siirtyminen kehittyviin maihin. Globaali keskiluokan kasvu lisää yksilöiden voimaa, jonka tuloksena syntyvät yhteisölliset toimintamallit muuttavat valtarakenteita.

Kansainvälisyys on pienelle kansakunnalle kaikkein tärkein menestystekijä, ja sisäänpäin käpertyminen suurin riski. Pienuus on Suomen voimavara, koska se mahdollistaa uusien asioiden kokeilun, nopean toiminnan ja päätöksenteon. Nopeassa muutoksessa tärkeintä on sopeutumiskyky ja resilienssi eli kimmoisuus. Yhteiskunnan pitää pystyä kestävänsä sekä hetkellisiä shokkeja että pidempiä murroksia.

Vuoden 2030 Suomi on kimmoisan kestävä. Menestys syntyy työstä, tuottavuudesta ja tasa-arvosta. Kimmoisuus perustuu kansalaisten tuntemaan luottamukseen ja yhteisvastuuseen. Luottamus syntyy toimivien sosiaalisten suhteiden ja luottamusverkostojen kautta.

Tulevaisuuden yhteiskunta tarvitsee kaikkien kansalaisten osallistumista ja pientäkin työpanosta. Lähtökohtana on, että mikään ihmisiin, ympäristöön tai yhteiskuntaan liittyvä asia ei ole ”jätettä”. Kunnioittava vuorovaikutus ja kansalaisten oikeudenmukainen kohtelu on tärkeää. Kukaan ei saa joutua työelämän tai koulutuksen valtavirran reunoille tai kokonaan syrjään sysätyiksi.

Kansalaisen kannalta ratkaisevia asioita ovat oman toimintakyvyn säilyminen sekä mahdollisuus käyttää osaamistaan täysipainoisesti. Ihmisillä pitää olla tunne elämän hallitsemisesta: omalla toiminnalla on merkitystä ja omilla valinnoilla voi vaikuttaa. Myönteiset tulevaisuudenodotukset ja koettu voimavarojen ylijäämä ovat elämäntyytyväisyydelle ratkaisevia.

Toimintakyvyn tärkein osa on terveys. Kaikki palvelut järjestetään hyvinvointilähtöisesti. Terveiden ylläpito ja ennaltaehkäisy nähdään investointina, ja siihen

panostetaan. Fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen terveyden edistämiseksi rakennettu kannustinjärjestelmä tukee sekä ihmisten että yhteisöjen valintoja.

Osaamisen hyödyntämisessä käytetään uusia toimintamalleja. Joustava koulutuksen ja työnteon yhdistäminen mahdollistaa kaikkien nuorten pääsyn työelämään, modulaarinen opiskelu alan vaihdon tarvittaessa myöhemmälläkin iällä.

Osatyökykyisten panos otetaan käyttöön. Osaavat eläkeläiset ovat tärkeä voimavara. Yhteisöissä kannustetaan myös vaihdantaan perustuvaan työntekoon. Vapaaehtoistoiminnalla ja vertaistuellalla voidaan rakentaa merkityksellistä elämää pitkäaikaissairaille. Verotus ja tukijärjestelmä on kannustava - työn tekeminen on aina paras vaihtoehto.

Verkottuneessa yhteiskunnassa käytetään osallisuutta tukevia ja niihin perustuvia palveluita. Ihmisillä on monia tapoja olla mukana päätöksenteossa ja palvelutuotannossa. Yhteisöllinen, horisontaali tehokkuus lisää merkittävästi tuottavuutta. Julkinen sektori vauhdittaa uusien ratkaisujen syntymistä avaamalla tietonsa ja palvelurajapintansa yritysten ja yhteisöjen hyödynnettäväksi.

Suomalainen luottamusyhteiskunta on erinomainen kehitysalusta yhteisöllisyyteen perustuville uusille ratkaisuille. Maailmassa riittää kysyntää hyvinvointia lisääville sosiaalisille innovaatioille. Näiden synnyttämiseen Suomessa tarvitaan kokeilemista tukevaa ja epäonnistumisen sallivaa asennetta. Kaikilla pitää olla mahdollisuus yrittää uudestaan.

Osaamiset ja edellytykset

Tulevaisuuskuvan toteutumiseen tarvitaan kykyä käynnistää innostusta ja osallistumista. Hallinnan ja osallisuuden kokemukset lisääntyvät, jos kansalaiset tuntevat voivansa vaikuttaa asioihin. Johtajuuteen tarvitaan visionääristä ja vastuuntuntoista otetta, ketteryyttä muuttua ja herkkyyttä tarttua uusiin innovaatioihin.

Tehokkuudelle olennaista on totuttujen siilojen purkaminen. Uudet innovaatiot ja tuottavuuspyrähdykset tapahtuvat toimialojen välisillä rajapinnoilla hallinnon, yritysten ja yhteisöjen yhteistyöllä. Tätä varten tarvitaan monialaisia osaajia. Käyttäjälähtöisyys on kaiken perusta. Rakenteita ja toimintatapoja kehitetään

nopeiden kokeilujen avulla, todellisissa käyttötilanteissa ihmisten arjessa. Julkisten palvelujen hankinnat edistävät innovaatioiden syntymistä.

Uusi hyvinvointiyhteiskunta on vuorovaikutteinen. Digitalisoituminen ja sosiaalinen media edistävät kansalaisten omaehtoisuutta ja aktiivisuutta. Tekeminen on demokratiaa. Kehitys edellyttää hallinnon keventämistä, lähidemokratiaa, poikkihallinnollisuutta ja sujuvia prosesseja. Tiedon ja prosessien avaaminen luo innovaatioita, lisää hallinnon tehokkuutta ja parantaa läpinäkyvyyttä. Toiset alat tarvitsevat integroitua ohjaamista, toisaalla taas orgaaniset ja horisontaalit rakenteet toimivat parhaiten. Esimerkiksi IT-ratkaisuissa tehokkuutta lisäävät avoimet ratkaisut ja yhteentoimivuus.

Tulevaisuuskuvan toteutuminen edellyttää myös asenteiden uudistumista. Ihmisissä piilevät kyvyt pitää tunnistaa iästä ja taustasta riippumatta. Ihmisen elämänkaaren ymmärrys ja kriisitilanteiden tunnistaminen ovat tässä ratkaisevia. Päämääränä on yksilön toimintakunnon säilyminen sekä työuran aikana että sen jälkeen. Terveysten ylläpitoon tulee kiinnittää erityinen huomio.

Työn tarkoituksen löytäminen ja tekemisen arvostus ovat tärkeimpiä asioita työmotivaation ja työurien pituuden kannalta. Globalisaation ja digitalisoitumisen vauhdittama työelämän muutos vaatii uuden oppimista läpi elämän. Opiskelu ja työelämä limittyvät ja monet ihmiset tekevät eri tehtäviä elämän aikana. Osaamista on voitava täydentää tarvittaessa. Yhteiskunta tarvitsee tiedon soveltajia, seulojia ja välittäjiä, jotta eri alojen osaamisen yhdistely onnistuu. Toisaalta tarvitaan syvällistä asiantuntijuutta, yhtä lailla rakentamisessa kuin hoiva-aloilla.

Tulevaisuuden kasvumarkkinat ovat Euroopan ulkopuolella.

Hyvinvointiyhteiskunnan ratkaisut voivat olla vientituote. Kansainvälistyminen vaatii eri kulttuurien ymmärtämistä ja ”globaalista tajua”. Tuottavuuden säilyttämiseksi tarvitsemme myös aktiivista työvoiman tuontia. Vakaa yhteiskunta, turvallinen elinympäristö ja hyvät peruspalvelut mahdollistavat menestyksen globaalissa kilpailussa parhaista osajista, mutta homogeeninen yhteiskuntamme on varsin tottumaton muualta tuleviin. Asenteita pitää pystyä muuttamaan niin, että suomalaisuus ei ole kiinni ihonväristä.

Vahvuudet

- Jo nyt on paljon hyviä malleja ja toimintatapoja, joita voi levittää

- Epävarmuuden sietokykyä on jo opittu paljon esimerkiksi pätkätöistä
- Eloisuus ja moniarvoisuus luovat innostusta, muuttavat kulttuurista ajattelutapaa ja ohjaavat pois syrjäyttävistä rakenteista
- Tarpeellinen ja hyvä pitää säilyttää, esimerkiksi suomalainen peruskoulu on pääosin toimiva
- Kansakunnan edun ja globaalin edun voi yhdistää
- Kansalaistoiminta ja yhdessä tekeminen ovat jo luoneet paikallista yhteisöllisyyttä ja ylpeyttä saavutuksista
- Suomalaisilla on oikeudenmukaisuuden ja rehellisyyden tarve

Heikkoudet

- Huomio yhteiskunnassa on kääntynyt liiaksi sisäänpäin; miten rakennetaan globaalia vaikuttavuutta?
- Suomalaisilla on huono erimielisyyden sietokyky
- Nykyiset jäykät rakenteet ja usko auktoriteetteihin
- Sokeus uusille riskeille; esimerkiksi yksinäisyys, mielenterveysongelmat
- Rohkeuden puute vaivaa, ollaan liian realisteja; uudistaminen jää pinnalliseksi. Suunnitelmien pitää muuttua konkretiaksi.
- Yhteiskunnassa ollaan liiaksi vaativina asiakkaina, ei vastuullisina kansalaisina

Mahdollisuudet

- Suomi voi olla hyvin voivan yhteiskunnan esimerkki ja vientituote
- Hukkapotentiaalista voi syntyä rohkeita innovaatioita
- Kunnioittava vuorovaikutus, sinnikkyys ja yhteisvastuu voivat palauttaa keskinäisen luottamuksen yhteiskuntaan
- Identiteetistä voi tulla ehjempi, kun se syntyy monipuolisesti, ei vain työstä
- Eläkeläisistä tulee yhä aktiivisempia, varakkaampia, koulutetumpia, paljon osaamista ja toimintakykyä yhteiskunnan käytössä
- Yhä useampi työskentelee joskus ulkomailla, hyvin hoidettu maahanmuuttajien ja paluumuuttajien integrointi vahvistaa kansainvälisyyttä
- Digitaalisuus ja sosiaalinen media tuovat yhteiskuntaan vääntövoimaa, uusi toiminta voi käynnistyä nopeasti ja saada laajan yleisön
- Avoin data ja verkkodemokratia tuovat kansalaisten tietoa ja kokemuksia päätösten valmisteluun, nuorten aloitteellisuus politiikassa voi kasvaa

- Rohkeus ja persoonallisuus ja kriittinen ajattelu voivat saada aikaan nopeita muutoksia, jos ajatuksilla on kaikupohjaa

Uhat

- Pienen ja ketterän sijaan olemme pieni ja jähmeä - sulkeutuminen näivettää kehityksen
- Yllättävät häiriöt ja kriisit esimerkiksi ympäristössä tai finanssijärjestelmässä
- Muutosten määrä ja arvaamattomuus synnyttävät turvattomuuden tunnetta
- Syntyy superdemokratia, jossa nopeat, nokkelat ja verkottuneet pärjäävät, muut syrjäytyvät
- Hyvinvointierot kasvavat, osallisuutta kokevat vain hyväosaiset
- Rakenteiden muuttaminen on liian vaikeaa, puuttuu poliittista tahtoa
- Identiteetin puute, ja liika yksilökeskeisyys
- Nopea yhteiskunta voi viedä keskittymiskyvyn